

UKINIKAS

laikrasztis, paskirtas reikalams ukinikų

išseina syki ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje, su prisiuntimu uždengtose gromatose, 5 rubl., su pristatymu per perkupčius — 2 rubl.; Prusuose, su prisiuntimu, — 3 mark.; Amerikoje ir kitur — 4 mark.

Prie kiekvieno numerio laikraszczio priedame „Priedą“, knygutę su naudingais skaitymais.

edamasis Žodis i Žemaičių ukininkus isz priežasties gabenimo javų isz Prusų i Žemaičius.

Žmonės, kurie laukosi po Tilžę su visokiais reikalais, pasakoja, kad dabar Žemaičiuose po miestus ir miestelius, kame gyvena belaukiai žmonės, kurie dūną tur pirkti, valgo prusinius javus, nes Žemaičiuose javų nėra, o kad ir kelintas tur kartį. Kita, tai laiko labai brangiai, o pagalios patys Žemaičių javai prastoki, ir tokiu būdu gyventojams miestelių naudingiau pirkti dūnai javus isz Prusų.

Tai parėjo laikas! Kada kitąsyk Žemaičiai be tos paliovos pleszkindavo javus tai i Klaipėdą, tai i Tilžę, tai i Labguvą ir i kitus Prusų miestus, sziantien visai atžagariai einasi — sziantien jau isz Prusų javus gabena i Žemaičius. Tokis dyvimas daigtas rasi kelintą ragina apsidairyti. apsimislyti ir bandyti įžūrėti, isz kur tokia atmaina, kas tam per priežastys, idant, atradus teisybę, būtų galima tai iszvengti.

Matote, per tai, kad jus, Žemaičiai, perdaug ant javų rokiujate, ir tik isz javų norite gyventi, per tai, sakau, jus mažai jų ir teturite. Ozionai jums einasi taip, kaip anam loszikui, kurs isz kortų loszdamas vis daugiaus pinigų nori laimėti, ir vis stato ir stato, pakol pagalios nieko netenka. Asz nenoriu pavadinti jūsų prastais žmonėmis, kurie be darbo norėtų gerai gyventi, lyg kaip isz kortų laimėję. Ne, asz tik noriu tikrai atkreipti jūsų akis ant to, kaip prastai jus gauspadoraujate. Asz

noriu iszrodyti, kad jūsų gauspadoravimas ant szios gadynės yra perdaug prastas. Tiek asz noriu pasakyti. Žemaičių bei Lietuvių darbsztumą jau pažinstą visi kaimynai: pasmirdėlis žydas, puikusias vokietis, tinginys lenkas, girtūklis, svetimnaudis maskolius ir apsukrus latvys.

Žemaičių bei Lietuvių darbsztumas yra labai toli žinomas, ir daugelyje knygų rasime apraszimus ir iszgyrymus Lietuvos darbsztumo. Tikrai tas negerai, kad tas Žemaičių darbsztumas nėra užtektinai iszmintingas ir praktiszkas. Tas darbsztumas nėra apszviestas mokslo, ir pertai nėra reikalingo apsukrumo prie gauspadorystės.

Jus, vyrucziai, rasi ir patys, tarp savęs kartais besznekucziūdami, dyvyjatės, kodėl taip dabar viskas pas ukininkus mažyn eina, ir su galescziu atmenate tūs laikus, kada pievos žėlė, kada turėjote gerą ganyklą po girias, kada nū mažai sėjos daug javų prikuldavote, kada budavo geri arkliai ir geros karvės. Vis tai teisybė, vyrucziai, kitąsyk buvo viskas daug kitaip: ir pievos žėlė ir javų buvo ir mokescziai buvo mažesni ir taip toliaus. Vienok vercziaus tų dalykų nėminėkite, nes jie daugiaus nesugrysz, taip kaip nesugryzta jaunos dienos... vercziaus pasirupinkite szitą sziantieninį gyvenimą suprasti ir prie jo gauspadorystę ir visą ką pritaikyti. Kitąsyk ratai buvo nekaustyti — tai nereikėjo geležies;

Kitasyk su vyžoms avėjote — tai nereikėjo czebatų; kitasyk sznapso kvatierka kasztavo tris kapeikas, o daugelis ukininkų patys leisdavo sznapšą. Kitasyk svietas gyveno labai prastai ir pigiai. Delto tūmet žmonėms užteko ir mažai, o ir gaspadorauti tasyk mokėjo kiekvienas, kurs tik buvo savo deszimts metų kiaules atganęs. Ale szian-dien virto visai kita gadynė: szian-dien visur ir visur prie gaspodorystės, gali sakyti, reikia mokslo. Ukininkas turi mokėti isz savo ukės iszgauti kūdaugiausiai pinigų. Kad szian-dien reikia daug pinigų, tai ir jus patys dailiai suprantate, ir ką nesuprasit, kad kur tik eini, czia reikia pinigų! Ale jus negana gerai suprantate, kaip tūs pinigus padaryti, kaip jūs iszrinkti isz ukės. Tas punktas tai yra jūsų paklaida, kuri Žemaičius atvedė ant to, kad jie jau negal iszmaityti savo miestų, o pagalios gal taip nusidūti, kaip nusidavė su anais paikais ir tamsiais maskoliais, kurie jau antras mets kaip badu dvesia.

Tas badėjimas maskolių tegul jums, vyrucziai, buna pamokiniu, tas maskolių badas tegul paragina jus įsitėmyti mano žodžius ir sunaudoti jūs, kad paskui nereikėtų rugoti ant Dievo, buk Jisai savo ryksztę parodęs. Nebukite toki, kaip ans kudykis, kurs tik tada kelia isz lovos arba sėda prie knių, kad motinos ryksztė pradeda ji czaizyti. Apsiziurekite, juk ir jus į tą patį galą einate, kaip anie tamsus kacapai! Nebūtų buvę tokios sausumos aname kampe Maskolijos, kad žmonės (ir ponai) nebūtų taip nemielaszirdingai iszskirtę girių. Kol tenai buvo užtektinai girių, o per tai ir drėgnumo, tai jie ir mokėjo gerai gyventi, ką asz sakau . . . gyventi? — pustyti jie mokėjo. O kada nupustytų girias ir pusėtinai nualino laukus, javai pradėjo iszdegti isz priežastis nepriteklaus lytaus bei rasos per vasaros kaitras, tai mūsų maskoliai ėmė badu mirti, o kurie da turėjo už ką, tai iszsineszino į kitus krasztus, palikę savo menkus namus ir žemę.

Žemaičiuose ir baisiai naikina girias, bet Žemaičių girios taip didelės vertės netur dēlei lytaus arba rasos, czion girios reikalingos statymui namų ir kurui, o taipogi yra daugelyje vietų reikalingos dėl sulai-kymo lekiančių smiltynų. Bet jaigu visai isznaikins girias, tai ir Žemaičiuose gal atsirasti didelės sausumos, nors Lietuva guli netoli marių. Ale vyriausiai asz ne ant to norėjan nurodyti; asz norėjan atidaryti akis ukininkų ant to, jog jie savo žemę jų tolyn jų labyn nualina ir nuliežia. Tas

nuliežimas gal pagalios visai žemę nubergz-jinti, taip kad ji neiszdūs jokių vaisių. Anie maskoliai girias iszpustytų ir per tai užpūlė jūs sausmecziai ir badas, o Žemai-cziūse tas gal nusidūti per nuliežimą arba iszpustytimą žemės. Pavirtimas czielių szalių į pustynes nėra jokia naujiena, nes istorija mums lindyja, jog tulos szalys, kurias buvo kitasyk gražiausios ir derlin-giausios, szian-dien pavirto įgrynas pustynes.

Ale, acziu Vieszpaczini, Lietuva su Žemaičiais dar ant neparėjo ir nors dabar pradėjus iszmingingai ukininkauti, dar būtų galima pataisyti tas bėdas. Tik-tai reikia žinoti, kaip tai pradėti taisyti. Kol žmogus nepažinsta savo klaidų, patol jisai negal nē pasitaisyti, delto ir jus, mylimi Žemaičių ukininkai, turite pažinti savo nusidėjimus priesz žemę, priesz savo laukus. O kada pažinsite, tada pradėsite taisyti.

Matote, vyrucziai, visa iszmintis ukininko užsiveria gana prastūse ir suprantamūse dalykūse. *Pinigus rinkti reikia ne isz javų nē isz paszarų, tik-tai isz gyvulių.* Jū mažiau gaspadorius iszrenka pinigų isz javų, o jų daugiau isz gyvulių, jų jisai geriau gyvena: nėra pardūdamas javus ir paszarą, jisai alina arba liežia savo laukus, mets į metą mažindamas mėszlą ir kaskartą vis mažiaus laukus užtrėsždamas. Kada uki-ninkas sėja daug javų ir labiausiai isz javų rupinasi iszrinkti pinigą, o nesėja dobilų nē kitų paszarų ir neaugina gerų gyvulių, tada, aiszkus daigtas, jis eina, vis prastyn ir prastyn. O jus, Žemaičių ukininkai, ir tik isz grūdų rupinatės pinigą iszrinkti. Jus dar negalite užmirsšti senų gadynių, kada gaspadorius neprivalė sėti paszarinių augalų, turėdamas užtektinai paszaro nū želiancezių pievų, o rasi niekumet nē nepamis-lyjot, kodėl tos pievos paliovė želusios. Juk jos tebėr po tūm pacziu dangumi, kaip ir kitados! Gal jus nē to nematot ir ne-suprantat, kad jus savo pievas jau *nuliežote?* Nū neatmenamų laikų beszieniau-dami jas, o nieko neįdėdami, jus tokiu budu isztraukėte visą traszą isz jų, delto jos dabar neželia. O kada pievos neželia, tai neturite paszaro, neturite nē mėžinio, laukų neturite kām įkrėsti, o tą mažumą javų, ką gaunate nū savo laukų, ir par-dūdate, tai jūsų laukai kasmet eina niekyn ir niekyn ir ant galo visai liausis derėję, jaigu nepradėsite kitaip gyventi. O *kitaip gyventi* galima tik-tai *vercziantis*, kaip jau sakiau, *paszarais* ir *gyvuliais*. Reikia sėti kūdaugiausiai dobilų, rupintis įsitaisyti ge-resnė veislę gyvulių ir t. t.

Tokią atmainą, be abejojimo sunku yra įvesti į ukę, tai asz ir pripažinstu, ale, vyručiai, jus turite ant to atminti, kad jaigu jus nepamesite to atžagarainio gaspa doravimo ir neimsime taip gaspadorauti, kaip liepia ši gadynė, tai susilauksite dar *sunkesnio* laiko . . . Asz apkeliavau daug szalių ir macziau visokių gaspadoravimų, gerų ir prastų, ir isztyriau, kad Žemaičiaiše ir Lietuvoje tiktai augszcziaus sakytu

Maskoliscki prispaudimai.

Maskoliai spaudžia Lietuvius be jokio atsižvelgimo, visai barbariszku budu. 3 d. Balandžio pereinų metų maskoliszka vyriausybė iszleido paliepimą suvisu isznaikinti mokinimą kudykių namieje. Pagal tą paliepimą, sztai kokias kilpas užtaisė Lietuviams ir kitiems katalikams, gyvenantiems gubernijose Vilniaus, Kauno, Gardyno, Minsko, Vitebsko, Mugiliavo, Kijavo, Padalijos ir Valynijos:

Tie žmonės, kurie patys įtaiso kokią vietą del naminio mokinimo, arba užlaiko tokią vietą, arba dūda pagalbą kitam, arba pavelyja savo namūse mokinti, arba įtaiso kokius reikalingus del mokinimo daiktus, arba moka už mokinimą, arba priklauso prie mokinimo — visi tie tur mokėti 300 (tris szimtus) rublių pabaudimo (sztrūpos) arba eiti ant trijų mėnesių į kalinį. Žmonės, kurie neturi pavelyjimo maskoliszkos vyriausybės, visai nevalia mokinti nė vieno kudykio, o turintieji tokį pavelyjimą tegal mokinti vaikus tik vienų tėvų, o jaigu maskoliai susektų, kad tokis žmogus mokina susirinkusius vaikus isz kitur, tai jis taipgi tur mokėti tris szimtus rublių sztriūpos arba eiti ant trijų mėnesių į kalnij.

Maskoliai draudžia mokinti vaikus namieje delto, kad žmonės leistų jūs į „ucziliszczę“, o tenai jie jau isz musų katalikiszku, lietuviszku kudykių tikisi padirbsią grynus burliokus. Ir ant tokio nežmoniszko paliepimo pasiraszė patsai maskolių caras „Aleksandras“.

Vienok tas aziatiszkas paliepimas Lietuvii neisznaikins, jaigu tik tėvas ir motina rupinsis iszmokinti vaikus patys lietuviszkus poterius ir ant knygu skaityti ir gražiai jūs mokins apie privalumus lietuviszės ir katalikystės. O jaigu patys tėvai apie tai nedaug numano, tai tegul perka lietuviszkas knygas ir laikraszczius ir tegul jūs patys skaito ir vaikams dūda skaityti.

Tokios kilpos iszrastos ant Lietuvii Kauno, Vilniaus ir Gardyno ir Vitebsko gubernijų, o ant Suvalkų gubernijos taiso

budu tegalima pataisyti gaspadorystę, ir velydamas broliams Žemaičiams gero, asz czionai jiems padūdu szitą pagraudenimą. Man teko jau ir žodžių kalbėti su Žemaičiais apie tą dalyką, ir kiekvienas pripažino mano žodžiams teisybę. Keli vyrai jau ir paklausė mano rodos ir pradėjo taip gaspadorauti, kaip asz jiems iszpasakojau. Dabar tie dideidžiaugiasi manęs paklausę. Ir ką nesidžiaugs, kad kasmets jų ukės eina geryn!

kitas kilpas. Nors, ant tikrųjų imant, jau ir Suvalkų gubernijoje persekioja palicija mokinimą, vaikų namieje, ir po mokslinyczias tik vien maskoliszakai temokina, o ir tai tik carą su jo szejmyna temokina garbint, tai vis vienok tokį maskolinimą Lietuvii iszrado už nepakaktinę, ir pernai vyriausybė iszleido du tam tikrus paliepimus. Pirmutinis paliepimas iszleistas ministerijos vidurinių dalykų (Peterburge). Tas paliepimas prisako, kad žemskiai drucziai uždabotų, kad kalendoriai ant 1892 metų nebutų pardavinėjami nė kromūse nė ant ulyczių nė ant rinkų, nė kitose vietose, kur žmonės susirenka, ir kad žemskiai, užtikę kur tūs kalendorius, tūjaus sustatytų protokolus ir siųstų viską naczelininkui pavieto. Tai czia butų ne kokia naujiena, nes ir taip jau nieko nepardavinėja ne tik kalendorių, ale nė kitokių lietuviszku knygu . . . Ale užtai antrasis paliepimas, kurį iszdavė Varszavos general-gubernatorius, tikrai bjaurus ir visai netikėtas. Per tą paliepimą general-gubernatorius uždraudžia visokiems valdininkams, po visokius biurus ir kanceliarijas, sznekėti sti žmonėmis vietinėje kalboje t. y. lietuviszškai (arba lenkiszškai), o prisako kalbėti vien tik maskoliszškai. Po sudus, po valsczių kanceliarijas vaitai ir rasztininkai tur pasižadėti kalbėti tiktai maskoliszškai, vis tiek, ar žmonės moka ar nemoka maskoliszškai: kad nemoka, tai tegul girdiiszzsimokina maskoliszškai. Szaltysziai ir tie tur apsiimti su žmonėmis tiktai maskoliszškai tekalbėti. Maskoliai mato, kad žmonės nekenczia kacapų kalbos ir jos nesimokina, tai, mat, dabar užsimanė priverstinai įbrukti savo stacziokiszką kalbą. Mislyja: kaip kanceliarijose nesusikalbės, tai tik gal žmonės ir pradės mokintis maskoliszškai.

Na, ar tai ne paszėlimas tokius paliepimus laidyti? Juk jau tie maskoliai isz galvos kraustosi!

Tokių paliepimų dar nėjokia vyriausybė nū pradžios svieto neiszdavinėjo. Didžiausi senovės tironai, pagonyš neiszdavinėjo tokių paliepimų. Tokis paliepimas (szitas

paskutinis) iš vienos pusės yra suvisu nežmoniškas, o iš kitos *paikas, suvisu paikas*. Ar-gi galima tokius paliepimus išpildyti? Ar-gi gal koksai Mikas arba Baltrus, kurs nemoka nė žodžio maskolizškai, nuėjęs į sudą praszyti sekretoriaus *maskolizškai* kad jam „prošbą“ parasytų?! Ar-gi gal kokia Magdė arba Ona, kuri nė lietuviszkai nemoka skaityti, nuėjus į kanceliariją knygelių, su rasztininku kalbėti *maskolizškai*?! Ar-gi tai ne paszėlimas ir ne didžiausia paikystė tokius paliepimus išdavinėti!? Jaigu dar katras rokavote, kad maskolių vyriausybė kiek gero žmonėms velyja arba kad ji ką iszmintingo ir gero gal padaryti del mūsų kraszto, tai dabar galite kupinai persiliudyti, kiek pas ją proto ir gero velyjimo del žmonių, kurie jai mokesčius moka, ir vyrus į vaiską pristato, ir kitokias reikalingas pareigas atlieka. Sakykite, del Dievo Szvento, ar bus kam kokia nauda isz to, kad žmonės nuėję į kanceliariją sznekės maskolizškai?! O rasi ant galo jie ką kitą toliaus mislyja daryti. Rasi jie taip roktuja: „Pirmucziausiai prijaunksime katalikus prie maskolizskos kalbos, o paskui jau lengviau bus ir pravoslaviją įbrukti. Jaigu pirmą kart nepriesztaraus ir rupinsis pildyti mūsų paliepimus, tai antrą kart, kada paliepsime į cerkves eit, ir turės klausyti.“

Deltogi, vyrai ir moters, kas į Dievą įtikit ir kas motinos kalbą mylit, nepildykite szito paliepimo. Ne tik nepildykite bet dār siųskite „prasbas“ į vyriausybę, kad ji atsiimtų atgal tą nežmonišzką ir besmegenį paliepimą. O jus, vaitai,*⁾ rasztininkai ir szaltysziai, kurie esat geri katalikai ir Lietuviai, nesižadėkit ir nepasiraszkykit, kad maskolizškai su žmonėmis kalbėsit. Tegul tie besmegeniai ir begėdžiai pajunta, kad katalikiszka Lietuva visai neketina į burliokiją pavirsti.

*⁾ Jaigu kartais atsirastų koks besmegenis vaitas, rasztininkas, sudžia ar sekretorius, kurs pasiraszytų ant maskolizskos kalbos, tai valsczionys tur tą tūją atstatyti nū vietos, kaipo papiktinanti suvėrimą.

didelis Isz Veiverių valscziaus (Senapilio pav. Suv. gub.) raszo:

Perkune, dievaiti,
Nemuszkie Žemaiti,
Tik muszkie Gudā,
Kaip szuni ruda!“

Tie žodžiai senųjų Lietuviių, mūsų boczių, per padavimą užsiliko iksziol' ir gyvtuja tarp žmonių, kaipo priežodis. Priežodis tas aiskžiai mums parodo: kokį prielankumą ir simpatiją turėjo žiloje senovėje Lietuviai

del Maskolių. Neapkentė Lietuviai seniaus Maskolių užtai, kad jie įsiverždami su kariaunomis (vaiskais) į Lietuvą, plėszė ir skriaudė jos gyventojus, lygiai kaip ir sziandien jie vargina mūsų szalį gaujomis žemskių ir žandarų ir visokiais neteisin-gais, apsunkinancziais įstatais. Senovėj' Lietuviai, jausdamiesi nuskriaustais, narsiai kovojo (muszėsi) su Maskoliais už savo tautos nepriegulmę ir meldė dievaiczio — Perkuno (nes buvo tūmet pagonimis), kad tas jų prieszus užtrenktų. O kaip-gi szian-dien Lietuviai už savo varginimą ir nūla-tinius nuskriandimus pasieligia su plėszikais Maskoliais? Liudna ir pamislyti apie tai! Kad sen'ai isz kapų atsikeltų, kaipgi gai-liomis aszaromis apsiptylę vaitotų, žiurė-dami: kaip jų ainiai (patamkai) *klausio* ir *gerinasi* prie savo prispandėjų — Maskolių! Tokiu prielankumu del maskolių atsižymi Veiverių apygardos gyventojai. Gal tame dalyke jūs pereina tikt Vilniaus gubernijos Lietuviai, kurie, užsiželdinę kacapiszkas barzdas ir apsileidę ant pirktinių kelinių raudonus, maskolizskus marszkin'ius, dainūja sav vaikszcziodami panemuniais gudiszkas szlykszcziausias dainuszkas. Apie Veive-rius tūm tarpu, teisybė, da tikt vieni vaikai, vaikszcziojantiejie į vietinę mokslyneczią, szvytrūja po kaimus su mėlynais, žandarisz-kais marszkiniais, o sziaip sodiecziai da jų neneszioja. Bet užtai jau kalbėti ar dainūti *maskolizškai* susiėjus kur į karcziamą, ar pas kokį ukinįką ant jaunimo (vakaruszkų), tai mūsų lietuviai pirmutiniai. Dainūja da mielai ir lietuviszkai, bet kas tai sulyginant su tūmi, kas buvo pirm 10 – 15 metų! Tūmet kasdien da skambėdavo pagiriai vien tikt nū lietuviszku dainų, o ir gaida (melio-dija) jų buvo daug gražesnė, meilesnė, jau-tresnė — tikrai lietuviszka; dabar-gi kaskart recziau iszgirsi aidą dainūjanczių, o ir tos paczios dainos, kaip jos baisiai subjaurin-tos! Rodos, kad tai suvis ne Lietuviai dai-nūja, o tikt maskolizski kareiviai (žalnieriai) spiegia savo „vdol da po rieczie“... ar tam panaszas. Lietuviszkas gaidas su-darkė parėjusiejie isz vaisko kareiviai ir Veiverių „studentai“. Szitos dvi kliasos žmonių taipgi su pamėgimu vartoja ne tikt' gudiszkas raides, bet ir *maskolizšką kalbą* savo laiszkūse į tėvus, gimines, ar taip pažis-tamus lietuvius. Isz vaisko sunus tankiai parsiunczia tėvams tokį laiszką: „*Poz-dravliaju vas matuszka i tatuszka z sestricami moimi Magdalenoji i Agatoju i želaju vam zdravijs*.“ (Pasiraszęs) „M. C.“ O buvisis Veiverių „studentas“ tai kaip kartais bando klabiti į szirdele savo mylimosios: *Ach*

ti moja milaja!“ . . . ir czia ant viso lapo pieszia eiles iz gudiszko (mask.) rankvedžio, iz kurio Veiverių mokslincioj budamas mokinosi. Bet turbūt abejodamas apie gabumą maskoliszkoj kalboj savo mylimosios ir norėdamas jai parodyti su vienu laiszku visą savo „mokslą“, ant kitos pusės raszo vertimą to paties laiszko lietuviszkai! Tikt' papaiķes tegal tokius laiszkus raszinėti, o vienok, netyczia užkliuvus į Skriaudžių parapiją, teko ten man matyti tokį laiszką, raszytą ranka Ben. Cz. iz kaimo P., jauno ukiniko patrynusio Veiverių mokslincios sienas 4 ar 5 metus. Mažiau už anūdū „moki“, esantiejie vaiske, raszo laiszkus į tėviszkę, teisybė, lietuvi-zkai, bet kone visi — maskoliszkomis rai-dėmis (literomis). Kas da navatniau: iz Amerikos, tos szalies liūsybės (valnybės), kur lietuvius vienyja tarp savės ir kelia szirdyse jų meilė Lietuvos, savo kalbos ir visko lietuviszko lietuviszki laikraszczių, iszeiviai mūs parsiumcia į Lietuvą laiszkus kartais raszytus maskoliszkomis literomis! Iz to matom, kad norint neiszsipildė geismas ir pranaszavimas senojo Jurkevycziaus, buvusio inspektoriaus Veiverių seminarijos, o paskui virsziniko direkcijos Suvalkų, jog apeliuok Veiverių už 30 metų (kalbėjo 1870 metų) kalbės maskoliszakai, vienok gudiszkas rangas matomai vis platinasi toj tamsioj lietuviszkoj szalelėj?

Tacziaus, ant suraminimo skaitytojų, galiu pasakyti, kad szalia vaisių maskolinimo aiskiai jau dūdasi patemyti ir platinimasis naujos lietuviszkos dvasios: jieszkojimas apsiszvietimo ne lenkiszkoj ne maskoliszkoj, bet savo prigimtoj — lietuviszkoj kalboj; skaitymas naudingiausio del sodiečių laikraszczių „Ukininko“, bandymas uždėti krautuves . . . Trecias ar ketvirtas metas, kaip pasirodo Veiverių valsečių lietuviszki kalendoriai. Labai tikt gaila, kad apart gerų užklysta į czia ir kalendoriai iszdūti ne del naudos mūs žmonelių, o del uždarbio iszleidėjo. Prie tokių, po pernykszei, priguli ir szijų 1893 metų „Žemaczių ir Auksztaiczių Lietuvos ukininkų Kalendorius“. Jei iszleidėjas ir turėjo da kitą koki siekį apart pelno, tai iz įtalpos kalendoriaus drąsiai gali lemti, kad tū siekiu, anaipolt, nebuvo suteikimas reikalingų žinių skaitytojui — ukininkui, beveik visas kalendorius yra paraszytas . . . eilėmis, iszskyrus tikrai tikrąjį kalendorių, visos Lietuvos metturgius, žinias apie laiszkus, siuntinius, sztempelines popieras ir tam panaszius daiktus, trumputelę pasakutę ir priedą prie galo, kurie tai dalykai

yra atlikti proza. Ir tokius nelemtus met skaitlius, pripildytus ubagiszkos poezijos, vieton platinti tarp ubagų (elgetų), nes matomai del jų iszdūti, idant pigiu kasztu turėtų „kanticzkas“ (giesmyną), perkupeziai pardavinėja po 18—20 kap. mūsų ukininkams, idant jūs atgrasiti nū skaitymo lietuviszku knygų. Ukininkas, paskaiteš tokį „Žemaczių ir Auksztaiczių Kalendorių“, misijja, kad visi lietuviszki rāsztai yra taip nelemti ir tamsus. Viltis tacziaus Dievuje, kad ukininkai ilgai nū iszmoks atskirti niekus nū gerų rasztų, kas ir szindien iz dalies jau dūdasi patemyti. Gudresni pas mūs jau ir dabar kitokių neperka, kaip tik „ukininkų kalendorių“, nes patyrė, kad jame daug ukininkas atranda naudingų del savės žinių ir pamokinimų, ko vienok nēr kitūse kalendoriūse, sudurstytūse iz straispsnelių patilpusių, ar atsiųstų del patalpinimo, yvairiūse laikraszcziūse.

Veiveriūse ir kaimynystėj su jais Skriaudžiūse prie bažnyčių yra užvesti chorai giesmininkų. Už tai esam dėkingi kun. Aleksandravycziui, kuris iszmokino giedoti Veiveriūse ir — kun. Radusziui, vedanciam giesmes Skriaudžiūse. Szioj paskutinėj vietoj laike szventės Užgimimo Vieszpates taip gražiai ir jausmingai giedodų kalėdų giesmes, kad visi, tūmet buvusiejie bažnyczioj, buvo sujudinti, ir per kelinto veidą ritosi aszara džiaugsmo . . .

Skriaudžiūse jau keli metai, kaip rengiasi padidinti bažnyczią, bet iz vienos pusės klebonas negal užpatapinti maskoliszku valdininkų „gniaužtiniais“, o iz kitos pusės — patys tuli parapijonys del stokes isztekeliaus vilkina iszriszimą to klausymo.

Į Veiverius už prefektą prie pedagogiszkos seminarijos į vietą garbės verto kun. Al. atėjo „su naujomis idėjomis“ kun. I. Valaitis. Iszguldymas tikėjimo dalykų eina vel maskoliszakai! E. M.

Iz S. raszo: 2 dieną Sausio perėjo pusė metų, kaip atsirado pas mūs draugystė arba kūpa kaimiečių, vardu „Spindulys“. Prasidėjo mūs kūpa iz to, kad keli iz mūs norėjo turēt visokių skaitymų. (1) Kad pigiau atseitų nusipirkimas knygų ir laikraszczių, mes sutarėme dėti kas mėnū po 10 kap. į tam tikrą kasą (2); tą kasą pavedėme vienam iz sąnarių kūpos — kasieriui. Knygų ir laikraszczių sutarėme nesisavinti (3), bet perskaiczius gražinti į vieno rankas, kad ir kiti galėtų iz jų naudotis. Matydami, kad skaitymas yra geras ir naudingas daigtas, mes sutarėme ir

tarp kitų platinti knygas ir laikraszczius (4) ar tai pardavinėjant, ar skolinant ar prikalbinėjant — jų labiau, kad, persekiojant maskoliams, sunku yra žmonėms preiti prie lietuviszkų knygų.

Prie įrengimo kūpos buvo mūsų 3, neužilgo prisidėjo prie mūsų da 2, o dabar esame kūpoje 7 sąnariai. — Dabar pasakyčiau, ką mūsų kūpa atliko per pereitą pusę metų.

Pradžioj buvo porą syk sąnarių susėjimas. Ant vieno susėjimo buvo kalbėta apie persekiojimus katalikų, kunigų, apie paniekinimą mūsų kalbos, apie uždraudimą spaudimo lietuviszkų knygų. Ant kito susėjimo buvo perskaityta apie persekiojimus Lietuvių Maskolijoj (iš knygos: „Metinis pranešimas Lietuvių Mokslo Draugystės. Metas 2“). Už sudėtus pinigus kūpa išsiraszė laikrasztį „Ukininką“ už visus metus ir nusipirko 5 knygutes. Išplatino, pardavinėjant žmonėms, iš viso 46 knygutes. Pardavinėjant knygas sąnariai surinko viršaus rublį ir 7 kap. ir tūs pinigus paskyrė į savo kasą. Dovanų į kasą įėjo 2 rubliu. — Toki tai buvo svarbesniejė kūpos darbai. Butų buvę galima dar daugiau atlikti, jei visi sąnariai būtų karsztai tvėręsi prie darbo. Bet buvo tarp mūsų ir sūsudusių, vangių Lietuvių, kurie tik tųjiek krutėjo, užmirszdami atlikti tai, ką yra prisizadėję. Daugiausiai atliko sąnarys Strinkis ir dēlo, po teisybei, jam priguli vardas gero Lietuvio ir darbsztaus kūpos sąnario, — jis viens pardavė apie 30 knyguczių. Turime viltį, kad toliaus eis geriaus mūsų pradėtas darbas ant mūsų pacių ir kitų Lietuvių naudos.

Sziūmi užpraszome ir kitas Lietuvių kupas dūti apie savę gandą, kad galėtumėm mes vieni nū kitų pasimokinti.

Kūpos sąnaris J.

Žinios apie Maskoliją arba Rusiją.

Maskolija yra labai didelė, nes turi žemės 404 tukstanczius ketvirtainių mylių; tik viena Anglija turi iš viso daugiaus žemės už Maskoliją; iš viso svieto žemių galima but padaryt tik 6 Maskolijas.

Gyventojų Maskolijoje yra apie 114 milijonų. Didžiuma jų — maskoliai.

Valdžia maskolių ir jos szalinikai mėgsta pasigirt, kad jų labai daug esą, nes, girdi, 72 milijonai. Bet, tiesą pasakius, pacių tikrųjų maskolių arba didžmaskolių ne daugiaus, kaip 50 mil., greicziaus, mažiaus būs. Ko nepritenka iki 72 mil., tai priguli Ukrainams arba mažarusiams ir baltgudžiams arba bielorusams. Ukrainų yra

apie 18 milijonų; jie szneka kitaip, negu maskoliai, ir nekenczia maskolių labiau už mus, lietuvius. Baltgudžių yra apie 5 milijonai, ir jie kalba ne taip, kaip tikriejie maskoliai. Ant galo ir tikriejie maskoliai ne visi vienoki, nors ir vienaip kalba; ne visi jie nori iš vien eiti. Taip, yra Dono kazokai, Sibiriakai, kurie, kad primanytų, tai atsiskirtų nuo Maskolijos.

Apart maskolių, gyvena dar Maskolijoje lenkai (apie 7 mil.), lietuviai (2½ mil.), latviai (į 1½ mil.), žydai (apie 5 mil.), finai arba suomiai (apie 5 mil.), totoriai (1½ mil.), armėnai, gruzinai, baszkylrai, kirgyzai, burėtai, jakutai ir daugelis kitų giminių, kurių išszviso Maskolijoje priskaito apie 111.

Pagal tikėjimą daugiausai pravoslavų apie 80 mil., katalikų apie 10 mil., protestantų į 4 mil. Muhameto tikėjimo į 5 mil., yra dar ir stabmeldžių.

Ir tikėjimo dalykuose Maskolijos valdžia ir popai su savo szalinikais tankiai giriasi, kad jie labai galingi esą, nes turi daug labai savo tarnų, t. y. pravoslavų, kurie visus prieszinikus, girdi, suvaldytų.

Bet ir czionai reikia užtėmyti, kad ne visi pravoslavai yra geri ciecoriaus tarnai. Nesakau jau nieko apie Ukrainus, Kazokus, Sibiriakus. Baltgudžius, kurie norint pravoslavai, vienok neperdaug nori ciesoriui tarnauti. Sznekesių tik apie tikrus maskolius-pravoslavus. Taigi tarp jų yra daugelis, kurie suvisai neapkenczia ciesoriskos pravoslavijos, jie abelnai *raskolnikais* vadinasi, t. y. atskilusiais nuo pravoslavijos, arba atskaliniais, bet kiekviena dalis jų turi kitokius vardus: starovierai, skapai, bepopiai ir kitoki. Kiek jų yr, sunku pasakyt, nes vyriausybė dažniausiai juos persekioja ir atskalinai slaptosi nuo jos. Vieni mokinti maskolių vyrai atranda jų iš viso tik 2 mil., kiti priskaito 8 mil., tretį 12, o ketvirtį sako, kad atskalinų Maskolijoj esą 20 milijonų. Taigi matome, kad Maskolija susideda iš daugybės tantų, iš daugybės tikėjimų, bet valdžia užtaria szelpia visokiais budais tiktai tikrausius maskolius (burliokus, kacapus) ir pravoslavus, kitos-gi tautos ir kiti tikėjimai Maskolijoje suspausti ir persekiojami. Maskoliszka vyriausybė rupinasi visus tuos, kurie neszneka maskoliszka, priversti kokiū nors budu permaintyti prigimtą kalbą ant maskoliszkos ir taipos-gi spaudžia valdžia ir kitus tikėjimus, stengdamasi visur visus į pravoslaviją paversti. O kad niekas iš pravoslavijos negalėtų pabėgti į kitą tikėjimą, tai uždrausta nū vyriausybės pravo-

slavams mainyti tikėjimą: kas permaintytu, tai į Siberiją prie karo eitų.

Tarp tautų, kurias labjausiai Maskolijos vyriausybė persekioja, paminėsiu, lietuvius, latvius, finus, lenkus, ukrainus, armėnus, jakutus, burėtus, gruzinus.

Išz tikėjimų labjausiai persekioja katalikiszką, ypacz unijotus, kuriūs verste priverstė pėreiti į pravoslaviją.

Visa valdžia ant Maskolijos yra rankose vieno ciesoriaus arba caro, kaip jį patys maskoliai vadina. Jisai vienas iszduoda įstatymus, uždeda mokesnius, skiria ministerius, jenėrolus, gubernatorius ir kitus didesnius valdytojus; patsai vienas ciesorius nieko nesiklausęs gali, kiek nori, algos sav pasiskirt (raszo, kad apie 16 mil. pasiskyręs sav vienam ant metų), gali vaiską padidint, gali vainą kitoms valstijoms apskelbti, ir dang dar kitokių dalykų gali.

Tie visi žmonės Maskolijos, kurie tik-tai mislyti mislyja koku nors budu ciesoriaus galybę sumažinti, turi but pagal įstatymus sunkiai nukoroti, o tie, kurie bandė kitiems pasakoti apie sumažinimą ciesoriszkos galybės arba kėsinosi kaip nors kitaip tai padaryti, jau smercziau gali but nukoroti.

Carius bijosi savo žmonių, visados apsiastęs pulkais kareivių ir kitokių savo tarnų. Kad žmonės negaletų ko priesz jį padaryt, Maskolijoje uždrausta daryti susirinkimus be daleidimo valdžios, kalbėtis apie savo dalykus, daryti draugystes, be peržiurėjimo valdžios knygas spaudžiti.

Maskolijoje yra daug geros žemės; daug ir visokių žemės turtų — sidabro, aukso, geležies, variaus, akmeninių anglių, druskos, gazos (žiburio) ir kitokių daigtų, daugybė yra ir pievų dailių, ant kurių ganosi didelės kaimenės arklių, galvijų, avių. Vienok žmonės darbininkai tankiausiai didelei pavargę, nes žemės po baudžiavai gavo per mažai, o mokescziai daugiausiai labai dideli. Nekuriose vietose ukinikai maskolių daugiaus užmoka randui į kasą, nēg gauna pelno nuo žemės. Žinoma, kad jie maitinasi ir primoka randui isz ūdarbių. Pagal apskaitymą mokytų Maskolių, yra gubernijos, kur ukinikai pasidarė tikrais baudžiauninkais rando: ant mokesnių turi dirbti bent 4 dienas ir tik 2 arba 3 ant savės.

Per tai maskoliszkai prascziokai didei pavargę, o katras ką dar galletų užczėdyt, tai prageria isz to rupesczio. Bagotų labai mažai tėra. Tik szinkoriams Maskolijoje labai einasi.

Žmonės ukinikai paczioj Maskolijoje daugiausiai sodžiais gyvena, priegtam žemę visi isz vien valdo, — niekas neturi savos žemės, nes ji visai kuopai priguli. Į 20—30 metų, priaugus naujiems darbininkams dalinasi žemę ir valdo kiekvienas, iki kitam pasidalinimui. Tokiose vietose niekas negali savo dalies nē pardūt, nē nuo kito nusipirkt, nē pagerint.

O visas kaimas tur už vieną atsakyti ir tur tiesą jį plakti. Kad katras ukininkas netur kum užmokėt mokesczių, tai kaimas tur susidėjęs už jį užmokėti, ale už tai kaimas gal jį muszti, kad jis neužmoka.

Kaip Maskolijoje renka starszinas.

Vienoj rusiszkaj apysakoj „isz gyvenimo Vakarinio pakraszczio“ atitikan apaszymą ypatingo rinkimo starszinos (vaito). Kaip moku, teip perpasakosiu, kaip tai buvo.

Vilkų valscziaus (turbūt Minsko gub.) starszina Kulokas buvo baisiai isipykęs valstiecziams. Valstiecziai pradėjo tarautis, kaip praszalint Kuloką. Taravosi, taravosi, tik nieko ypatingo neiszrado. Mat starszina, lupdamas nū valstieczių, kaip įmanydamas, nesigailėjo patept gerai ir „posredniko“ (tarpininko) delnas, ir tas už jį galvą guldė. „Palauksime pasibaigiant trimeczio, jau nekiek liko,“ sutarė ant galo pagalios, paketinę iszsirinkt sau kitą starsziną.

Užstoją rinkimų diena. Atvažiavo ir „posrednikas.“ Gavęs ne vieną skundą ant Kuloko, tarpininkas gerai numanė, kad jo nenorės rinkt starszina ant ateinanczio trimeczio.

— Ką tokį nor, negirdėjai? — paklausė jis Kuloko.

— Andrių K., atsiliepė tas pasznabždoms.

— To negal rinkt: jis po sudu.

Starszina pasakė da kelių ukininkų vardus.

— Taigi vistiek ką, tik ne tavę — nusiszypojo tarpininkas.

— Ant pono pasitikiu — tarė Kulokas, žiurėdamas į tarpininką, tarytum į koki szventąjį.

Bet tarpininkas jau iszaugszto buvo nusprendęs, kad niekas kitas nebus Vilkų starszina, kaip tiktai Kulokas.

— Paszauk rasztininką — tarė jisai ruscziai ir, užsikabinęs ant kaklo savo „blekė“, iszėjo sykiu su starszina ir rasztininku ant lipynės. Valstieczių burys priėjo artyn. Visi buvo be kepurių, visi stovėjo galvas nuleidę, užtai tvirtai prisi-

žadėję atlaikyt savo iszrinkimą. Nutilo Rasztininkas, žengęs kelis žingsnius, kas-žin ką perskaitė, tarpininkas kas-žin ką pasakė, nes gana ilgai kalbėjo, tik isz jo kalbos valstiečiai tiek tepermanė, kad Kulokas ne tik ką pirmutinis starszina visoj gubernijoje, bet ir toks žmogus, kad geresnio ir norėt negali. Pirminė teipogi „zakona“.

Tarpininkas pabaigė kalbėjęs. Ukininkai tylėjo. Tarpininkas permanė, kad metas jau pradėt.

— Na ką-gi, vyrai — praszneko jis vel, noringai priimdamas ukininkų tylėjimą už ženklą kad jie tinka, — prasykit Kuloko, kad jis da pasidarbūtų del valsčiaus. Ir jis dyrstelėjo į starsziną.

— Delko ne, az su mielu noru — pasiyrė Kulokas pirmyn, norėdamas tūm parodyt, kad jis neatsisako tarnaut valsčiui, iki pajėgs.

Pulkas sujudo; mindžiukauja ant vietos, kumszi viens kitą ir paskui atsiliepia nedrasus balsai, palengva eina aiszkyn, iszsiskiria žodžiai: „Acziu tau, Sidare, pasidarbavai del valsčiaus: užteks ir tau ir mums.“

— Tegul dar ir kitas pasidarbūs — atsiliepia kas-žin keno balsas, ir Petras P. iszeina isz burio ukininkų.

— Acziu tau, Sidare, tegul kitas pasidarbūs — atkartoja keli. Užpakalyje szaukia tą patį ir visas burys pritaria P. žodžiams.

Tarpininkas, suvis nelaukęs tokio pasiprieszinimo, pradeda nerimasciūt. Umai atsigręžęs, jis kas-žin ką seko rasztininkui; tas tinka padaryt, ką tik nori. Tarpininkas kas-žin ką paiszo, paskui drąsiai nulipa nū lipynės, pasineszindamaas į viduri burio. Ukininkai traukiasi į szalis.

— Sztai ką, vyrucziai — sako jis meilinaigai: Jusų balsai pasidalino; tai kad nebutų jokio abejojimo, padarysime sziteip: kurie norit ką kitą, stokit po kairei. Supratot?

— Supratom, ponas — atsiliepė ukininkai, suvis nepermanė, kam to visko reikia.

— Taigi, vyrucziai: kas po deszinei, kas po kairei?

Beveik vienas pulkas, iszskyrus Kuloko gimines ir draugs, stoja po kairei. Kulokas stovi rankas nuleidęs, rasztininkas užpakalyje jo szaiposi, o tarpininkas galva lingtūja, tarytum sakydamas: teip, teip, vyrucziai.

Einanti vakarop rudens saulė skaiscziai apszvieczia sodžių, augstą lipynę su stogeliu ir paraszu, isztrižainiai spinduliai atszvieczia nū „valsčiaus“ langų. Nors

žmonių ir daug, aplinkui tyla: visi laukia, ką pasakys tarpininkas. Tarpininkas neisztarė nė žodžio; apsisukęs umai ant kulnies: jis nužingsniavo tarp ukininkų eilią isz vieno galo į kitą, ir ta pusė, ką pirma buvo po kairei jo rankai, dabar pasiliko po deszinei: Kulokas tapo iszrinktas starszina. Tūjaus buvo paraszytas ir nusprendimas.

Po valandai atsilieję arkliai laukė paslipynę, o tarpininkas, žengdamas į ratus, sznapsztelėjo sodinancziam jį starszinai: „Utarninke byla už M. skundą: žiurėk, nepraziopsok!“

— Kurgi! — atsiliepė tas su praszvitu-siu jau veidu, žemai lenkdamas sprandą — azs ir liudininkus turiu ir viską . . .

— Vaziūk! — suszuko tarpininkas, susiblokszdamas savo žiuponą ir pats savę sveikindamas, kad taip mitriai apsiejo.

Arkliai sparczia riszczia iszdripsėjo pro vartus ir ratai, pasukę už tvoros, isznyko isz-po akių stebincziųsi ukininkų. Buryš palengva skirstėsi į yvairias puses, negalėdamas permant, kam czia ta deszineji ir kairėji; kad ir po deszinei ir po kairei vistiek iszeina: Kulokas.

Taip tai rinko starsziną Vilką valschiuje. Lietuvoj man teko matyt panaszius rinkimus. Rinko tiesdarį (sudžią). Paviėto virszininkas, užtartytojas senojo tiesdario, numanydamas, kad ukininkai nor jį numest, sustatė jū: ant siauro kelelio tarp dviejų tvorų ir, atsistojęs pats tarptvoryje, liepė pasilikt ant vietos tiems, kurie norėjo senojo tiesdario, ir iszeit tiems, kurie norėjo kito. Arcziau virszininko susigrudo smarckiausi senojo tiesdario szalininkai; pertai isz tarptvorio galėjo iszsprust vos keli. Dideliu daugumu balsų, visi net kėtai, tapo iszrinktas senasis tiesdarys.

PS. Nekenktų paraszyt apysaką panaszius italpos del „Ukininko“, žinoma, su prideranczioms atmainoms ir papildymais. Azs nejaucziu savyje nė mažiausios beletristiszkos kibirkstėlės ir delto galiu szitą darbą tik kitiems pasiulyt. P. A.

Pinigus, rankraszczius ir gromatas į „Ukininko“ redakciją reikia siusti ant adreso: Herrn Dr. Bruažis, Tilsit (Ostpr.).

Italpa: Žodis į Žemaiczų ukininkus isz prieszties gabenimo javų isz Prusų į Žemaiczius. — Maskoliszki prispaudimai. — Isz Veiverių valsčiaus (Senapilio pav.). E. M. — Isz S. Kūpos sqnaris J. — Žinios apie Maskoliją arba Rusiją. — Kaip Maskolijoje renka starszinas. P. A.